

קונטרס



חלק י'

דרשות חלק ד'

על עניני צדקה

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני'



ה'תשנ"ז

הוצאת אור יחזקאל



ברוקלין, נוא יארק יע"א
חודש אלול תשנ"ז לפ"ק

בס"ד

י"ל ע"י

הוצאת "אור יחזקאל"



שע"י

קהל מגן שאול "האָלמין"

51 - 1270 סטריט

Brooklyn, NY 11219



קונטרס



פרשת וישלח

שנאמרו על ידי

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

*

ה'תשנ"ט

הוצאת אור יחזקאל



ברוקלין, נוא יארק יע"א
חודש כסלו תשנ"ט לפ"ק

פרשת וישלח

**וישלח יעקב מלאכים וגו' ואשלחה להגיד לאדוני למצוא
חן בעיניך, ויאמר לא יעקב יקרא עוד שמך כי אם
ישראל, (בראשית לב, ד', ז, כ"ט)**

- א -

צ"ב, א. למה סבב הקב"ה שיצטרך יעקב לשלוח לעשו הרשע שלוחים ודורנות ושיהיה לו כ"כ הרבה צער, והלא יעקב היה בחיר האבות והיה להקב"ה הרבה דרכים להציל את יעקב מהצער הזה כמו שאנו רואים שהקב"ה דבר עם אבימלך ועם לבן שאמר לו השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רעה.

ב. ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך. פירש"י להודיע שאני בא אליך, מדוע אמר דוקא לשון זה. גם צ"ב כפל הלשון, והאברבנאל הקשה על זה ומסיים לא ידעתי מה הפיוס בהודעה זו שיעקב אשר חטא לו בא אליו.

ג. אנו רואים שנתן יעקב אבינו כל כך הרבה מתנות לעשו, הלא היה חס אפילו על פכים קטנים, וחז"ל אמרו שהתורה חסה על ממונם של ישראל, ובפרט אצל צדיקים כמו שמפרש רש"י שממונם חביב עליהם מגופם, (ועיין עוד במפרשים ע"ז), ובפרט אצל יעקב אבינו שעבד עבודת פרך אצל לבן הארמי כמו שכי הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעני, ולבן הארמי החליף את משכורתו עשרת מונים, ואחר כל עבודתו הקדושה נתן לעשו מתנות רבות כל כך, אתמהה.

ד. להלן בפרשה ויותר יעקב לבדו, צ"ב, דהנה איתא בש"ס מנחות (דף ל"ג ריש ע"ב) וז"ל שם: רבי אליעזר בן יעקב אומר, כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית

בבגזו ומזוזה בפתחו, הכל בחיזוק שלא יחטא (מכל וכל עומד בחזקה שלא יחטא, רש"י), שנאמר (קהלת ד, יב) והחוט המשולש (תפילין וציצית ומזוזה, רש"י) לא במהרה ינתק, ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, עכ"ל.

ואיתא ברמב"ם דמי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו שני מלאכים מלוים אותו עי"ש, ואם כן צריך ביאור איפה נעלמו המלאכים שמלוים לכל אחד מישראל כאשר יש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו, ובוודאי קיים יעקב אבינו ע"ה מצוות אלו כאמרו ותרי"ג מצוות שמרתני, ובפרט שממילא היו מלאכים מלוים את יעקב אבינו ע"ה תמיד, ואם כן מדוע נשאר עתה לבדו בלי ליווי המלאכים.

וביותר יוקשה שבעת כזאת כאשר היה יעקב אבינו ע"ה צריך שמירה גדולה מעשו שרצה להרגו ואת בניו, אם כן תמוה מאוד שנשאר לבדו, מדוע עשה ה' ככה.

- ב -

ואפשר לבאר כל הכתובים בחדא מחתא, על פי מה שאמרו חז"ל (מובא באריכות ברמב"ן פרשת לך ופרשת ויצא) מעשה אבות סימן לבנים, וכתבו המפרשים עוד שכל עניני אברהם אבינו ע"ה הם סימן לגלות מצרים, ועניניו של יצחק אבינו ע"ה היו סימן לגלות בבל, וכל מעשי יעקב אבינו ע"ה היו סימן לגלות הארוך והמר שאנו נמצאים בו, גלות האחרון לפני ביאת המשיח, כאשר האויב הגדול והנורא הוא עשו הרשע ויוצאי חלציו, ועשו הרשע התחיל עבודתו להלחם ביעקב עוד בבטן אמו, כמ"ש בפרשת תולדות ויתרוצצו הבנים בקרבה, ומלחמה הזאת נמשכת עד ימות המשיח, שהוא גלות אדום שהוא גלות הרביעי מד' גליות שהוא גלות האחרון מכל הגליות ואז יהיה עת צרה ליעקב (כמבואר

מהקדוש רבינו חיים וויטאל זי"ע) **וישמעאל הוא עשו הוא אדם** וע"ז נאמר **ויתרוצצו הבנים בקרבה**, ע"כ.

א) ויה"ר שהקבי"ה יקיים בנו שיפסיק מלימוד התורה (דאחז"ל שהקבי"ה עוסק בתורה בכל יום) ועסוק בדברי שבח ותנחומין, ויוציאונו מגלות אדם שהוא גלות הרביעי מהד' גלויות, ומגלות ישמעאל שהוא הגלות האחרון מכל הגלויות, וכמו שכתב הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע בספה"ק עץ הדעת טוב על תהלים, ויען כי עתה עת צרה היא ליעקב, בפרט בארה"ק אשר בני ישמעאל מצירים את רגליהם של ישראל רח"ל, ע"כ כדאי להעתיק לשונו הזהב של הגה"ק הרח"ו זי"ע (שם קכ"ד), על פסוק שיר המעלות לולי ד' שהיה לנו וכו', וז"ל:

כבר ידעת כי הגליות אינם אלא ד', בבל ומדי ויון ואדם. אבל עוד עתידין **ישואל להיות באחרית הימים בגלות ישמעאל** כנזכר בפרקי ר' אליעזר ובמדרשי רז"ל, ובספר הזוהר סוף פרשת לך לך ובענין משא דומה וכו'. ושם בפרשת לך לך אמר כי ישמעאל להיותו בן אברהם ונימול נקרא פרא אדם ולא אדם גמור מפני שמל ולא פרע. אבל שאר ד' הגליות הן משולות אל החיות כנזכר בספר דניאל. והנה דוד ע"ה נתנבא ברוח הקודש במזמור זה כל מה שישראל עתידין להיות בגלות הנזכר.

והנה בהיות ישראל בגליות הארבעה הם עתידין לומר לולי ד' שהיה לנו נא. כלומר עתה בד' גליות אלו היינו אובדין לגמרי כמ"ש אח"כ אזי חיים בלעונו וכו' וסרס את המקרא כאילו אמר ישראל לולי ד' שהיה לנו נא. ר"ל עתה באלו הד' מלכיות. אבל עוד יש גלות חמישי אחרון לכולם וקשה מכולם. והוא גלות ישמעאל הנקרא פרא אדם כנ"ל ואינו נמשל אל החיות. ואז יאמרו ישראל באופן אחר. והוא לולי ד' שהיה לנו בקום עלינו אדם, כי להיותו אדם לסיבת היותו בן אברהם ויש לו זכות אבות כמו שמצינו שאמר לו ישמעאל יחיה לפניך, וגם יש לו זכות המילה, כי גם לסיבה זו נקרא **אדם ולכן גלותו תקיפה משאר ד' מלכיות**. וכמו שאמרו רז"ל כי לכן נקרא ישמעאל על שעתידין ישראל לצעוק צעקות גדולות בימי גלותו ואז ישמעם א-ל ויענם. ולפי ששאר האומות תמיד היתה בהם ממשלה על שאר אומות, ולא כן ישמעאל שתמיד היו ערביים שוכני אהלים ומדברות ואין להם עסק עם זולתם. אלא נמשלים ללסטים היוצאים ומקפחים בני אדם וחוזרין לאהליהם וכמ"ש והוא יהיה פרא אדם ידו בכל וכו', ואחר כך עתידין למלוד על העולם ועל ישראל. לזה אמר בקום עלינו, על דרך מה שנתבאר בספר הזוהר על פסוק ויקם מלך חדש דבקדמיתא הוה שפיל מכל אומיא והשתא קם למלוכה. וביאר את אשר יאמרו אז ישראל בגלות ישמעאל שקם הערבי ההוא נביאם משפלות גדול לרום מעלות כנודע. וזה אשר יאמרו אז לולי ד' שהיה לנו בקום עלינו אדם שהוא ישמעאל, אזי חיים בלעונו וכו' כלומר אזי

בזמן זה הגלות הה' הוא משונה מכל מה שעבר, כי אז חיים היו רוצים לבלוע אותנו ע"ד ותבלען השבלים וכי ולא נודע כי באו אל קרבנה וכי כי ח"י בחרות אפס בנו רצונם למחות שם ישראל מתחת השמים כדמיון הדבר הבלוע שאין מציאותו נודע כלל וכאילו לא היה כנז. וזה אמרו אזי חיים בלעונו וכי, משא"כ בד' גליות הראשונות אשר אזי המים שטפנו וכו', כי גלותם יותר קל והיינו אז דומים למי ששטפוהו המים וגופו קיים ולא נבלע לגמרי. כי אז הנחלה והכאב לא עבר אלא על נפשנו ולא על הגוף משא"כ בגלות ישמעאל אשר בלעונו חיים בהיותנו בגוף ונפש מחוברים יחד. וביאר מהו ענין הפרש הזה ואיך תחלה לא היה הנחלה והצער אלא על נפשנו ולא לגופנו. ואמר אזי עבר על נפשנו המים הזדונים הם שאר האומות הנקראים מים הזדונים כנוכר בספר הזוהר פרשת פנחס ופרשת ויקרא בענין ניסוך המים שבחג. והנה כל כוונתם היתה להמיר דת ישראל שלא יעסקו בתורה ולא יקיימו המצוות כנדע בזמני השמד ח"י. והנה זה היא נחלה לנפשנו לא לגופנו. כי לא היתה כוונתם אלא על הנפשות לבד להוציאם מן הדת, אלא שמוזה היה נמשך לנו היזק אל גופנו שהיו הורגים אותנו כשלא רצינו להמיר דתנו. ועיי כן אדרבה הבי"ה היה מרחם עלינו. וז"ש ברוך ד' שלא נתנו טרף לשניהם, וכמעשה דדניאל על התפלה ודחנניה מישאל ועזריה על דלא פלחו לצלמא וכאלה רבים בצדיקים פרטיים. ואף גם בכללות ישראל לא עזבונו הוא ית' ולא נתנו טרף לשניהם והננו קיימים. יען ראה כי כוונתם להעבירו על תורתו ומצותיו ותקנתו קלקלתו. ומה שביקשו לטרוף נפשנו ולהמיתם בסוד הרשעים בחייהם קרויין מתים לא נתנו טרף לשניהם. **משא"כ בגלות ישמעאל שהם רוצים להרוג נפשות וגופות ולכלות הממון של ישראל ולבלועם חיים ולא להשאיר מהם שורש וענף.** גם ירמוז על המים הזדונים הטמאים שהיו מזין כומרי אדום על ישראל והיו ממירין אותם על כרחם באונס. וז"א אזי עבר על נפשנו, כי לא העברנום אנחנו מרצוננו, ולכן כיון שאנוסים היינו ריחם ד' ית' ולא נתנו טרופים בין שניהם לעולם, כי אחר שכבר טרפו אותנו בידיהם כנוכר, אמנם לא גמרו לטרוף אותם גם בין שניהם, כי אז לא היתה לנו תקוה ח"י. וזהו ענין האנוסים "מספרד" "ומפורטוגאל" שחזרו לדת ישראל לאלפים ולרכבות ויצאו מתחת ידם ולא נשארו גוים אבודים ביניהם ת"ל. **משא"כ בגלות ישמעאל שעתידין להצר את ישראל צרות קשות ומשונות לא נראו כמותם כנ"ל בשם רז"ל שלכן נקרא שמו ישמעאל, וא"כ אנחנו לא נדע מה נעשה, ואין לנו תקוה אחרת זולתי שנבטח בשמו הגדול יתברך שיושיענו מידם, וזה שאמר עורנו בשם ד' וכו', כלומר סיבת בטחוננו בו ית' הוא, לפי שהוא אשר עשה את השמים ואת הארץ. ונודע כי לא בראם אלא בשביל ישראל שיקיימו את התורה כמ"ש רז"ל על בראשית ברא וכו' בשביל התורה שנקי ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, וכמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות**

ואפשר לומר דבאמת ידע עשו הרשע שלא יוכל לנצח את יעקב כיון שקיבל את ברכות יצחק אביו ומקרא מלא דיבר הכתוב ורב יעבוד צעיר, ולכן לא הוצרך הקב"ה לדבר עם עשו שלא יהרוג אותו, כמו שדיבר עם אבימלך ועם לבן, כי בין כך ובין כך ידע עשו שלא יוכל להרוג אותו, ועשו לא בא אלא לדבר אתו משפטים, וכיון שעשו רומז לדור האחרון כאשר תהיה הסתרה גדולה ונוראה בעולם, לא היה מהראוי שיתגלה הקב"ה אל עשו לטובת יעקב, כיון שבעת האחרון שהוא עיקר שליטת עשו צריך להיות הסתרה גדולה, אבל לבן שרצה באמת להרוג את יעקב, לכן נגלה אליו הקב"ה ואמר לו השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע וגו'.

והנה עשו שונא ליעקב כמו שנוצר לעיל, ובפרט בימות המשית, ועל זה אומר הפסוק **ויותר יעקב לבדו** כמו שכתוב שבימות המשית תהי האמת נעדרת, וההסתרה תהי גדולה מאוד אין דורש ואין מבקש' כמבואר בחז"ל סוטה הנ"ל, ועל

שמים וכו', וא"כ מוכרח הוא שיעזרנו מידם ויגאלנו גאולה שלימה העתידה במהרה בימינו כדי שיהיה קיום לשמים ולארץ כנוצר, כי אין להם קיום זולתנו ע"י ישראל, עכדה"ק.

(ב) כנודע מאמר הבעל שם טוב ז"יע (מובא בספה"ק דגל מחנה אפרים ועוד) על פסוק (דברים) ואנכי אסתר אסתיר פני ביום ההוא, שאמר הכתוב לשון כפול הסתר אסתיר, שתהיה ההסתרה גדולה כל כך שלא ירגישו בה בני אדם, וזהו ואנכי הסתר אסתיר, הסתר בתוך הסתר, עכתודה"ק.

(ג) ובדורותינו האלו אנחנו רואים שהתורה הקדושה ומצוותי ויסודותי מונחות בקרן זוית, אין דורש ואין מבקש, ונתקיים בנו מאמר הגמרא (סוטה מ"ט) אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, וכמבואר בספה"ק שזה יהי חורבן הדור ההוא של עקבתא דמשיחא, שכל אחד יאמר שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, וממילא לא ירצו לעשות פעלים לחזק בדקי התורה ולהחזיר עטרה ליושנה, וכל אחד יסמוך על חברו, ועי"ז נעשה כקדירה דבי שותפי דלא קרירי ולא חמימי (עירובין דף ד'), וכל זה בא לנו כי יוצר עמל עלי חוק, הוא עול הפרנסה וגודל הטירדות שמונחים על שכמינו לכלכל את בני ביתינו המוטלים עלינו, היפוך ממה שהי בדור הקודם שהקהילות היו מפרנסין את הרב, וכל רב שלומד תורה ושוטל עליו לתקן את הקהילה מונח ראשו ורובו בעול הפרנסה, וזה מפריע לו לקיים מצות תוכחה כראוי, להוכיח את אנשי עדתו ושאר בני אדם להטות לבבם שילכו

זמן הזה נתקיים בנו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים'. וזהו ויותר יעקב לבדו, זמדת יעקב הוא אמת,

בדרך הטוב והישר. וכל הטענה שצועקים אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, הוא עצת היצה"ר כמבואר בסה"ק. וזו היא הסיבה שפורקים מעליהם את עול הציבור לקרבם למצות ולהחזירם בתשובה ומטילים הכל על הקב"ה, באמרו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ונמצא דגם זה הוא מעצת היצה"ר. ובין כך ובין כך הדברים מגיעים עד כדי כך שיכולים לעבור על כל מצות התורה בתפילין וציצית פסולין, ואפילו לאכול נבילות וטריפות חלב ודם רח"ל במלוא מובן המלה, ואע"פ שכמה רבנים צדיקים צועקים בצעקות נוראות שהשחיטה הנהוגה כיום אינה כשרה, ובעוה"ר ירדו עד לעומקא דתהומא רבה שעוברים בשאט נפש על חמשה הלכות שחיטה, וסומכים על היתרים רעועים של כל אחד אשר מקלו יגיד לו (עין שולחן ערוך יורה דעה סימן י"ז), וכל היתר נסמך על משענת קנה רצוף. וזהו מרומז בפסוק ויותר יעקב לבדו, שכמו שהיה אצל יעקב שנשאר לבדו להלחם עם המלאך ועם די מאות איש עמו, כן יהיה בזר של עיקבתא דמשיחא.

(ד) וזה מבואר בספה"ק שזה שהרבנים וגדולי ישראל יאמרו ויצעקו "אוי" אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים" יהיה החורבן הגדול בעקבתא דמשיחא, ה"י. כמו שמבואר בגמרא (סוף מסכת סוטה) דמפרש ואזיל גודל שפלות הדור בעיקבתא דמשיחא איך שיהי פני הדור וכי, ומסיים ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים.

ואמרתי כבר לפרש דקשה, דמלשון הגמי משמע דרך במצב השפלות הגדול ההוא אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, והוא תמוה, וכי בזמנים אחרים, כשלא היה מצב הדור שפל כל כך היה לנו על מי להשען ועל מי לסמוך מבלעדי אבינו שבשמים, הלא גם הצדיקים אמיתיים שבכל דור ודור רק זאת היתה להם שהי' להם הכח האלקי. ותו דמתוך דברי הגמרא משמע דאף זה שייך לשפלות הדור, דאחרי שפירש בפרטיות גודל השפלות אמר ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים. וצ"ב מאי גריעותא איכא בזה שיש לנו להשען על אבינו שבשמים.

אך י"ל בזה עפ"י המובא בספרים דמימרא זו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים נאמר גי פעמים, והכוונה בזה שזו אחת מעיקרי הצרות של הדור של עיקבתא דמשיחא, שכל אחד יאמר אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים", ואין רוצים לעשות כלום למען כבוד ה' ותורתו, לקרב אנשים אחרים ולהוכיחם שילכו בדרך התורה, רק כל אחד אומר אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, וזו היא צרת הדור, שכולם אומרים כן.

כדכתיב (מיכה ז') תתן אמת ליעקב, וזה ויותר יעקב לבדו, לרמוז על זמן האחרון לפני ביאת המשיח בעת שליטת עשו הרשע ימ"ש, שתהיי האמת נעדרת אז.

ומובן מה שאמר הכתוב **ויותר יעקב לבדו**, לרמוז שבימות המשיח כאשר יהי גלות אדום **יותר יעקב תמיד לבדו**, שתהיה האמת נעדרת אז כדאיתא במסכת סוטה (דף מ"ט ע"א), ומרמז לנו הכתוב כאן ויותר יעקב לבדו שיעקב לבדו נצח וינצח להלאה גם כן את המלאך, כמו שנצח אז לשרו של עשו.

- ג -

ע"י שיעקב אע"ה לא נתן מעשר נענש בצרת עשו, בצרת רחל, דינה, ועוד, עד שהקב"ה שלח לו מלאך להזכירו

ובגוף הענין למה נתעלם האמת מיעקב אבינו ע"ה, אפשר לומר שזה אירע לו על ששכח ליתן מעשר, אע"פ שכתוב אצלו ותרי"ג מצות שמרתי, ולמה?

ואפ"ל בהקדם מה שאמרו חז"ל (מגילה ט"ז ע"ב, י"ז ע"א) גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, שהרי עשרים ושתים שנה שבהם נענש יעקב במה שנעלם מאתו יוסף היו כנגד עשרים ושתים שנה שלא היה יעקב בבית אביו ואמו ולא כיבדס אז, אולם על ארבע עשרה שנה שבהן למד יעקב אצל שם ועבר לא נענש, משום שעסק אז בתלמוד תורה.

ועפ"י אמרתי בדרך צחות לבאר לשון אבינו **שבשמים**, ולכאורה מאי בעי בזה שמדגיש שהוא בשמים. אך להנ"ל הכוונה, שכולם יאמרו שעל הארץ א"א לעשות כלום כי אף אחד לא ירצה לשמוע בקול המוכיח, רק השי"ת יכול לעורר את העם מן השמים, ובאמת אינו כן, כי אנו צריכים לעשות מקודם אתערותא דלתתא, וכל מי שבכחו לעשות, צריך להשתדל למען כבוד ה' ותורתו וללמד את העם דעת את ה'.

ומתורץ מה שהקשינו דגם בזמנים הקודמים אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, ולהנ"ל ניחא, דכוונת הגמ' לומר דזהו הצרה של דור עיקבתא דמשיחא, שכולם יאמרו שאין לנו לעשות כלום רק להשען על אבינו שבשמים, ואין רוצים להוכיח את בני הדור שילכו בדרך ה'.

ומביא הגמרא שם פסוק, ובבית א-ל עשה ששה חדשים והקריב זבחים.

ותמה המהרש"א בחידושי אגדות שם, על מה שאמר שם בגמרא שמעת שנסע יעקב מסוכות עד שהגיע לבית אביו עברו ששה חדשים בבית א-ל, והלא כמה מאורעות עברו עליו בתקופה זו, כגון מעשה דינה בשכם. ותירץ המהרש"א, שעיקר כוונת הגמרא ללמד שאפילו על אותו הזמן ששה בבית א-ל והקריב קרבנות, נענש על שלא כיבד אז את אביו ואמו, וכוונת הגמרא ששה חדשים שעברו בין סוכות לבין זמן בוואו ליצחק, ובתוכם כמה חדשים ששה בבית א-ל, ונענש גם על זמן זה.

אמנם המהרש"א בעצמו מקשה דמדוע באמת נענש על זמן זה, והלא הלך לשם על פי ציוויו של הקב"ה.

ותירץ הגאון רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל מבריסק, על פי מה שדרשו במדרש תנחומא על הפסוק שלפנינו "קום עלה בית אל - אמר רבי ינאי: הנודר ואינו משלם, פנקסו מתבקרת לפני הקב"ה ואומר: היכן פלוני ופלוני שנדר נדר ביום פלוני? בא וראה, כשהלך יעקב לארם נהרים - מה כתיב שם? 'וידר יעקב נדר לאמר' וגו' (בראשית כח, ז), השיבו על כל דבר ודבר: הלך ונתעשר ובא וישב לו ולא שילם את נדרו - הביא עליו עשו וביקש להורגו, נטל ממנו כל אותו דורון עזים מאתיים וכו'. לא הרגיש - הביא עליו המלאך ורפש עמו ולא הרגיש, שנאמר 'ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו' וגו'. כיון שלא הרגיש - באת עליו צרת רחל, שנאמר 'ותמת רחל ותקבר' וגו'. אמר הקב"ה: עד מתי יהא הצדיק הזה לוקה ואינו מרגיש באיזה חטא לוקה? הריני מודיעו, שנאמר 'ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם'. אמר רבי איבו: מהולתך טרשא אקיש עלה (=כשהנפה סתומה והקמח אינו יורד, יש להכותו, והוא משל למי ששכח נדרו, צריך יסורים להזכירו). אמר לו הקב"ה: לא הגיעוך הצרות האלו אלא על שאחרת את נדרך, אם אתה מבקש שלא יגיעך עוד צרה - קום עלה בית אל ועשה שם מזבח לאותו מקום שנדרת לי שם נדר".

- 4 -

כל מעשה דינה נגרמה ע"י שאיחר לשלם נדרו

ולפי זה מיושב קושיית המהרש"א, דכיון שכל מה שהוצרך יעקב להיות בבית א-ל היה מחמת חרדת העכו"ם לאחר מעשה דינה (כמו שנאמר בבואו לבית א-ל, ויסעו ויהי חתת אלקים על הערים אשר סביבותיהם), ולולא מעשה דינה ואנשי שכס לא היה צריך להתעכב שם אלא היה משלם נדרו וממשיך תיכף ללכת לבית אביו יצחק, וכיון שכל מעשה דינה נגרמה על ידו, שאיחר לשלם את נדרו, נענש על כל עת ההוא, ע"כ.

ועל פי זה אפשר להבין מה שאמרו בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ז, ז') על פסוק ויאמר ויאמר שלחני כי עלה השחר כו', וז"ל: כיון שעלה עמוד השחר אמר לו המלאך: "שלחני, שהגיע עת עמידתי לשרת ולומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא". לא רצה יעקב לשלחו. מה עשה המלאך? התחיל לשורר ולזמר מן הארץ. כששמעו העליונים את קול המלאך שהי' משורר ומזמר מן הארץ, אמרו: "בשביל כבוד הצדיק שהקדוש ברוך הוא חפץ ביקרו שלח אליו המלאך הוא מוכרח לומר שירה בארץ ואנו שומעים את קול המלאך מן הארץ". ביקש המלאך: "שלחני". אמר לו יעקב: "איני משלחך עד שתאמר לי מה שמך", וקרא שמו ישראל כשמו, שנקרא שמו ישראל. רצה יעקב לעבור את מעבר יבוק ולהתעכב שם, אמר לו המלאך: "לא כך אמרת: וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך?" מה עשה יעקב, לקח את מקנה קנינו שהביא מפדן ארם ומנה אותם והיו חמשת אלפים וחמש מאות צאן, והפריש מהם מעשר. ועוד אמר המלאך ליעקב: "והלא יש לך בנים ולא עישרת אותם". מה עשה יעקב, הפריש ארבעה מבניו בכורות לארבע אמהות ונשתיירו שמונה בנים. התחיל משמעון עד בנימין ושוב התחיל משמעון וגמר בלוי ועלה לוי עשירי מעשר קודש, ירד המלאך מיכאל ונטל את לוי והעלהו לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לפניו: "רבנו של עולם, זה גורלך וחלק מעשרך".

פשט הקדוש ברוך הוא יד ימינו ובירכו שיהיו בני לוי משרתים לפניו בארץ כמלאכי השרת בשמים. אמר מיכאל לפני הקדוש ברוך הוא: "רבון כל העולמים", המשרתים למלך אינו נותן להם המלך מזונם? לפיכך נתן להם לבני לוי כל קודש שעלה לשמו, אישי חי ונחלתו יאכלו", ע"כ.

וצריך ביאור מדוע צוה עליו המלאך כעת להפריש מעשר מכל, ואפילו מבניו. אך לפי דברי הגאון מבריסק הנ"ל עפ"י המדרש שאיחר יעקב את נדרו, מובן שפיר שהוצרך כבר עתה לתקן מה שאיחר את נדרו, על ידי שהפריש מעשר מכל דבר, והבן.

- ה -

מעשה אבות סימן לבנים

ויש לומר עוד לפי הנזכר לעיל דכל מעשה אבות סימן לבנים, לכן נסתובב שיעקב אבינו ע"ה שכח ליתן מעשר, להורות שכאשר יהיו ישראל בגלות בעקבתא דמשיחא ויתגברו עליהם צרות תכופות זו לזו רח"ל, יכירו וידעו שזה

(ה) ועיין בתורת משה להחתם סופר ז"ל פרשה זו, על פסוק ויאבק איש עמו, שכתב בזה"ל: אמרו חז"ל שהמלאך האשימו שלא קיים נדרו, שאמר עשר אעשרנו לך, ומיד עישר בניו והפריש לוי. וי"ל מ"ט לא קיים נדרו עד עכשיו, ועוד אע"פ שעכשיו עישר מ"מ כבר איחר נדרו על כן נלע"ד דקיי"ל כרבי מאיר דאם לא כפל תנאו אז בטל התנאי והמעשה קיים, והשתא נהי דיעקב תלה נדרו בתנאי שאמר ושבתי בשלום אל בית אבי, אז עשר אעשרנו לך ולא הי' צריך לעשר עד שובו לבית אביו, מ"מ המלאך טען כיון שלא כפל התנאי בטל והמעשה קיים ומחויב לעשר מיד, אך כל זה אם הי' כוונת נדר יעקב על מעשר ממון, אבל באמת על מעשר ממון כבר קדמו אאע"ה ועל מעשר תבואה קדמו יצחק אבינו ע"ה ועל זה לא קאי נדרו ומסתמא קיים כראוי, אבל נדרו הי' על עישור בניו להקדישם וקיי"ל ס"פ שבועת העדות דבאיסורא לא בעי תנאי כפול, אם כן לא חל נדרו עדיין ולא איחר נדרו כלל, אדרבא הקדים עצמו והפריש עכשיו לוי וכשיבוא לבית אביו לשלום יהי לוי כבר מופרש עכ"ל.

בא להם מחמת שנתרשלים מליתן צדקה ומעשר מממונם, ואף אם נותנים מעשר הם נותנים לבני אדם שאינם מהוגנים, ולזה נסתובב שישכח יעקב מליתן מעשר, רמז

(ו) בספה"ק אור החמה (פי' נשא בשם הרמ"ק) כתב וז"ל, הערב רב הם גויי הארץ נשמת החיצונים. ושם (על זה"ק משפטים דף ק"כ ע"ב) וז"ל מלחמה לה' בעמלק שהם ערבוניא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים מכולם שהם פריצי ישראל מהרסיך ומחריביך ממך יצאו וכו'.

ובבני יששכר (מאמרי חודש אדר) כתב, כתות הערב רב אשר בקרבנו הם יושבים, מינים מוסרים אפיקורסים, הן המה משורש עמלק הדעת דסטרא אחרא ער"ב ר"ב גימטריא דע"ת כאשר תראה בדורות הללו אשר בעוה"ר נתרבה האפיקורסות, וגם אותן דקיימין כלי חמס על ישראל לפשוט את עורם מעליהם בעצות רעות בחוקים לא טובים וד"ל, ע"כ. ועיין בספה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת נשא באריכות.

ובזוהר חי פרשת בראשית (דף קי"ג) כתב וז"ל, ועתה רוב הדור עם הראשים שלהם הם מערב רב, ע"כ.

ובספר דברי חיים בהשמטות לפרשת ויקהל כתב וז"ל, דלפני ביאת המשיח יהיו רוב הרבנים מהערב רב כו', וז"ל הדברי חיים שם: כי ישראל בעצמן קדושים, אך הערב רב כל חסדים דעבדי לגרמיהו עבדו כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור וכל מעשיהם רק לגרמיהו לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר רק אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לדי' לא לקבל שום תועלת לעצמם, ע"כ עי"ש עוד, [ועיין בספה"ק אורחות צדיקים פרק כ"ד ותבין].

ונמצא מכל זה דברים נוראים, דרוב הרבנים ובעלי בתים הם של הערב רב, וצריכים ללחום נגדם במלחמה גדולה, ובעוה"ר לא די שאין נלחמים נגדם אלא הרבה אנשים יש להם קשר אתם ובונים להם בנינים ופלטרין גדולים, ונותנים להם ממון כסף רב, ויש להם שם כבוד ויקר וגדולה, והצדיקים האמיתיים המקושרים לה' יושבים בעניות לי"ע ואי"א להם לפעול ולעשות לצרכי שמים כראוי, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים.

ועל פי זה אפשר להבין מ"ש בספה"ק היכל הברכה (בפרשת ואתחנן הנ"ל על פסוק הטיבו וגו') וזה לשונו: "ואני תמהתי על בעלי בתים הכשרים למה ישנו כל הלילה ויבלו ימיהם בהבל, למה לא יעמדו באשמורת לומר תהלים וחצות כפי חכם ואחר כך ילכו להתפלל מלה במלה בכוננת הלב, כל חד כפום שיעור דיליה, ואם הוא בר הכי ללמוד על כל פנים משניות, למה ימנע עצמו מזה ולומר איזה דפין מן הזוהר הקדוש כי כל דיבורים אלו הם

שלא נתן מעשר כראוי עד שציוה לו המלאך לעשר מכל נכסיו.

ויתירה מזו מצינו בספר ילקוט מעם לועז (שכל דבריו מדברי חז"ל והקדמונים) בפרשה זו (על פסוק וירץ עשו לקראתו וגו') וזה לשונו: ויעקב היה ראוי לצער הזה מפני שחטא שעורר את עשו על ידי שיגור הדורונות ועל ידי הדיבורים שערך בפרוטרוט, ודבר זה לא הפיק רצונו יתברך, לפי שעשו לא חלם ולא חשב על יעקב ולא היה ראוי לעוררו, כי ביצאו מבית לבן הבטיחו הקב"ה לאמור שוב אל ארץ אבותיך ואהיה עמך.

עוד כתב שם, ויש אומרים שהמעשר שעושר יעקב צאנו שלח לעשו לדורון, אמר לו הקב"ה, לא יפה עשית, דבר שהוא קודש עשית אותו חול. אמר יעקב, היה הכרח להתניף לו כדי שלא יהרגני. אמר לו הקב"ה, לא די ששלחת לו מעשר אלא אף עברת על דברי שאמרתי ורב יעבוד צעיר, ואף אמרת לו עבדך יעקב, חייך שתהיה תחת ידו בעולם הזה ע"כ.

קישוטי הנפש חיים לנפשו, למה לא ילחם עם חלק הרע שבנפשו המונע אותו בחכמות זרות ואם ההתחלה יהיה לו קשה שלא יטעום אלא מרירות, סופו יהיה לו אור וחיות ומתיקות וחיים לנפשו בזה ובבא וכו'. ואם יסמוך בעל הבית הכשר שהוא מתומכי התורה בוודאי אין דבר גדול בעולם מן מי שהוא תומך התורה אבל זעירין אינון, ועוד שיש הרבה טועין ומטעין ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם, והרבה צריך בקשות ורחמים בבכיה שיזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, ולזה לא יזכה אלא על ידי זכיות הרבה ותפלות ותחנונים כי מן השמים אין נותנים שום דבר קדושה ומצוה אלא על ידי זכות הקדום וטורח ובקשות ותפלה ע"כ.

והכוונה במ"ש ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם, י"ל ג"כ כנ"ל, דיכול להיות שהוא תלמיד חכם אבל עדיין יכול להשתייך ח"ו לכת הערב רב והסטרא אחרא רח"ל, וע"כ צריך לזה זכיות הרבה ותפלות ותחנונים שיוזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, וד"ל.

הרי לנו מפורש יוצא מדבריו ז"ל שמה שנתן יעקב מצאנו לעשו היה בתורת מעשר, ולגודל מדריגת יעקב אבינו ע"ה היה דבר זה נחשב לפגם במקצת כמו שכתב שם אמר לו הקב"ה לא די ששלחת לו מעשר וכו', ובאמת מדוע נסתובב כן ליעקב אבינו ע"ה בחיר שבאבות שיארע לו כך שיתן מעשר לעשו הרשע.

- 1 -

למה נסתבב שיעקב נתן המעשר לעשו (מקום שאינו טהור) לרמז לדור אחרון שבניו יעשו כן באחרית הימים שיתנו המעשר לערב רב

ואפשר לומר לפי מה שכתבנו לעיל דמעשה אבות סימן לבנים, אם כן יש לומר דלכן נסתבב ליעקב שיתן מעשר לעשו, לרמז דבעת הגלות האחרון כאשר תהי' שליטת עשו בעולם, יתנו ישראל מעשר למקורות שאינם טהורים כל כך, ויחשבו שנותנים צדקה הגונה ומקיימים מצות צדקה ומעשר כראוי, אבל באמת נותנים את המעשר לערב רב רח"ל, כמו שהאריך בספה"ק דברי חיים (השמטות לפרשת ויקהל) והארכנו מזה במקום אחר. לכן אירע דבר כזה שיעקב יתן מעשר לעשו, לרמז שבניו יעשו כן גם כן באחרית הימים.

ומובא בספר חסידים (סימן ס"א) דעל ידי נתינת צדקה לאיש כזה עוד מקלקלים, "טוב מלא כף נחת ממלוא חפנים עמל ורעות רוח", נחת רוח ליוצרם כי טוב מלא כף כשאדם נותן לעניים יראי ה' שירדו מנכסיהם, ממלא חפנים לעניים שאינם מהוגנים, אשר בהם עמל ורעות רוח. ולא עוד, אלא שנחשב לו לעון כשהוא נותן לפריצים, ונותן להם אתנני זנות ומקיים מורדין בהקב"ה בעולם. לפיכך יתפלל אדם להקב"ה לעולם שיזמין לו בני אדם מהוגנים, עכ"ד.

ובמשנת חסידים הביא מגמרא בבא קמא (דף ט"ז ע"ב) וסוכה (דף מ"ט ע"ב) דבבני אדם שאינם מהוגנים אינו מקיים מצות צדקה כלל. וכך לשון רש"י בסוכה (שם ד"ה שמא כל הבא וכו') "תלמוד לומר מה יקר, צריך לתת לב

ולטרוח ולרדוף אחריה לפי שאינה מצויה תמיד לזכות בה למהוגנים" ע"כ.

ומיושב שפיר קושייתנו הראשונה, למה סבב הקב"ה שישלח יעקב לעשו הרשע שלוחים ודורונות, שבא לרמז על אחרית הימים שיעשו ישראל כן ליתן מעשר וצדקה לצרכים שאינם הגונים ויחשבו שמקיימים מצות צדקה ומעשר כראוי.

ומתורץ בזה גם הקושיא על פסוק ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך, שפירש רש"י להודיע שאני בא אליך, מדוע אמר דוקא לשון זה. דלדרכינו הנ"ל בא לרמז שבעת הגלות יחפשו בני ישראל דרכים שונות למצוא חן בעיני עשו הרשע, ולצורך זה שלח יעקב אבינו אליו דורונות ושלוחים כדי למצוא חן בעיניו, ואין זה הדרך הנכון לישראל באחרית הימים, והא ראי שמצינו שעל ידי זה נתן לו יעקב מעשר כנ"ל, וכן יארע לישראל באחרית הימים, ואם כן כל זה מכח מעשה אבות סימן לבנים כנזכר לעיל.

- 2 -

למה שלח הקב"ה מלאך שיאמר ליעקב לקיים מצות מעשר כראוי, ללמד לדורות הבאים, שצריך לשאול פי ת"ח רופאי הנפשות, הדרך אשר ילכו בה, והמעשה אשר יעשו במצות צדקה ומעשר

ואפשר להוסיף עוד לתרץ למה שלח הקב"ה מלאך שיאמר ליעקב לקיים מצות מעשר כראוי, לרמז על מה שכתב בספח"ק צפנת פענח (דף ק"ד ע"ד) בשם מורו הבעש"ט ז"ע על המשנה דאבות (פרק ה') ארבע מדות בנותני צדקה וכו', והקושיא מפורסמת איך הוא ארבע מדות, דמדה זו לא יתן ולא יתנו אחרים אינו מנותני צדקה. וכתב ותוכ"ד, דאם אין לו דעת להכריע איזה דרך הטוב, ילך לתלמידי חכמים שהם רופאי הנפשות וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ב' מהלכות דעות, עי"ש). וזהו איש איש כי תשטה אשתו, שהוא החומר והגוף, שעל ידו נטה ושטה מדרך הישר, ואינו יודע באיזה דרך

יבחר וכנ"ל, אז והביא וכו' אל הכהן, שהם התלמידי חכמים רופאי הנפשות. וזהו שכתוב ולקח הכהן מים קדושים, הם דברי תורה, בכלי חרס, ר"ל להלביש במשל ומליצה, ויאמר לו תוכחת מוסר שיהיה לו רפואה על ידי מאזני שכלו הקדוש. אמנם אם יתגאה בזה הכהן שוב אין דבריו נשמעין, לכן עצה היעוצה, מן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן וגו'. היינו: שיקח הכהן מדת השפלות כעפר שבקרקע המשכן ויתן אל המים של תורה ומוסר, ודפח"ח.

היוצא מדבריו שצריך לשאול את פי תלמידי חכמים רופאי הנפשות שיכריעו לו דרך הטוב איך להתנהג במצות הצדקה, ועל ידם ילך בדרך הישר והרצוי להשי"ת, כי אם נותן צדקה לאחד שעפ"י חז"ל אסור לו לקבל צדקה, נקרא חוטא ח"ו, כמבואר ברבינו יונה על משלי (כב, טז): מי שנותן צדקה לעשיר הנה הוא חוטא כאשר אמרו חז"ל למען ספות הרוה את הצמאה, זה הנותן מתנה לעשיר, והנה זה חוטא ללא הנאה כי אין לו יתרון בדבר, זולת חסרון, כי העשיר יחשוב כי זה נתכבד בקחתו מתנה מידו. והשנית כי רוב אוהבי כסף צרי עין על כן לא ישלם גמולו, ואיך יחטא האדם למחסור בלא תועלת? והנה למד על הפזור, כי הוא עון רב, ועדות היא לאדם כי הצדקה וגמילות חסדים (ההלואות) נקלות. (בענינו) ואילו ידע מה מעשה הצדקה הלא היה נותן מתנתו לעני תחת הפיזור, כי הלא עוד לא פרנסנו את כל העניים שנוכל כבר להתעסק במותרות.

ובשערי תשובה (שער ג' ס"ק פ"ב) באיסור בל תשחית, כתב: "הוזהרנו בזה שלא לפרש ממון לריק אפילו שוה פרוטה" עכ"ל. ויעקב אבינו מסר נפשו על פכים קטנים, כי ידע ערכם הרם לגבי קיום המצוות.

וזהו הרמז במה ששלח הקב"ה מלאך שיגיד ליעקב לקיים מצות מעשר, לרמז לבני ישראל בכל הדורות שכדי לקיים מצות צדקה ומעשר כראוי, צריכים לשאול את פי תלמידי חכמים וצדיקים שבדור, ולא ליתן המעשר למי שאינו הגון וראוי לקבלו, ועל כן שלח הקב"ה את המלאך, כי הצדיקים

עובדי ה' הם בבחינת מלאכים (עיין באור החיים הקדוש פרשת יתרו מזה), ואכמ"ל.

- ח -

ועל דרך זה אמרתי לפרש הכתוב בפרשת ויגש (מ"ה ג') ויאמר יוסף על אחיו אני יוסף העוד אבי חי, והקשו המפרשים (עיין כלי יקר ועוד) מדוע שאלם כעת עוד הפעם העוד אבי חי, הלא שמע מפיהם שאמרו מקודם שלום לעבדך לאבינו עודנו חי וגו'.

עוד דקדקו המפרשים על פסוק שלאחריו, ויאמר יוסף וגו' אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה, מדוע אמר עוד הפעם אני יוסף, הלא כבר אמר להם אני יוסף העוד אבי חי.

ואמרתי לבאר בדרך רמז, לפי דרכינו הנ"ל, דתיבות אנ"י יוס"ף בגימטריא רי"ז, והוא הגימטריא של ג' פעמים חס"ד עם הכולל, ומספר קטן של רי"ז הוא י', לרמז למצות נתינת מעשר אחד מעשרה, והרמז בכל זה, דעל ידי נתינת מעשר מתעוררים חסדים מרובים על הנותן.

- ט -

ביאור נפלא מהחפץ חיים זצללה"ה

ואפשר להוסיף על זה בהקדם מה דאיתא מהגה"ק בעל חפץ חיים זצ"ל שאמר על פסוק אני יוסף, דהנה בעת הגלות איננו מבינים את מהלך העולם וכל מה שעובר עלינו. ואמר החפץ החיים, דאת הצפוי לנו כאשר בא יבוא ברנה הגואל צדק בב"א, אפשר להבין על פי מה שאירע לאחי יוסף. כאשר באו אליו למצרים ולא הכירוהו, נתקלו בענינים תמוהים ומוזרים, המושל האשים אותם שהם מרגלים שבאו לראות את ערות הארץ, ושם את שמעון ואת בנימין במאסר, עד שתמהו ושאלו מה זאת עשה אלקים לנו. אמנם כל תמיהותיהם סרו מהר כאשר שמעו רק שתי תיבות בלבד, והם "אני יוסף", ובזה סרו כל ספיקותיהם, כי עתה נתחווורו

להם כל הספיקות, דהלא זה יוסף אחיהם ועל כן באו עליהם כל הדברים האלה.

ואמר החפץ חיים, דכאשר ישמעו ישראל לעתיד לבוא שתי תיבות אלו "אני ה'", יתורצו כל קושיותיהם שהיו להם בזמן הגלות, כי אז יבינו כולם ויכירו וידעו שלה' המלוכה והוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ע"כ תוכן הדברים.

ועל פי דרכו אפשר להבין גם לענייניו שהפסוק **אני יוסף מרמז לנתינת מעשר**, בא לרמז גם כן דעל ידי נתינת המעשר סרים כל ספיקות האדם ששואל איה מקום כבודו של הקב"ה ומדוע אין רואין התגלות אלקית, אמנם לפי הנ"ל דא עקא שאין נותנים מעשר כראוי למקומות הגונים, ולכן אין רואים התגלות השי"ת, דכבר אמר השי"ת **ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם את ארובות השמים**, והרמז בזה, דכאשר מקיימים מצות מעשר כראוי נפדים מכל התלאות ומכל הצרות, וממילא נפתחים **ארובות השמים**, דכמו שבשמים רואים הכל בהתגלות ואין מקום לשאול שום שאלות וקושיות על הקב"ה, כמו כן כאשר נותנים מעשר זוכים להתגלות השכינה וממילא אין מקום לשאול שום שאלות.

וזהו הביאור דבתיבות **אני יוסף** נפתרו כל ספיקותיהם, ולענייניו דתיבות **אני יוסף** שעולים למספר **רי"ז**, בגימטריא י' במספר קטן, רומז למעשר, אם כן כאשר נותנים מעשר כראוי ונפתחים ארובות השמים נפתרים ממילא כל הספיקות שהיו לאדם על הנהגת השי"ת עם בני ישראל בגלות.

וזהו ששאל אותם **העוד אבי חי**, פירוש דכאשר נותנים מעשר כראוי ונפתחים ארובות השמים, אין מקום לשאול עוד אם האב יתברך שמו חי וקיים, דהלא רואים בהתגלות **שעוד אבי חי**, ומיושב הקושיא שהקשינו מדוע שאלם כעת העוד אבי חי, שבא לרמז דכאשר נותנים מעשר באופן הגון

וראוי, רואים במוחש איך שנפתחים ארובות השמים ועוד אבינו יתברך שמו חי וקיים ומגין עלינו מכל צרות הגלות.

ולפי מה שכתבנו לעיל שצריך ליתן מעשר לעני הגון, מובן גם כן הרמז במה ששלח יוסף מתנות לאביו יעקב וגם נתן מתנות לכל אחיו, ולכאורה לאיזה צורך היתה נתינה זו, הלא היה להם כל טוב בארץ כנען ורק אוכל היה חסר להם בשנות הרעב. אך להנ"ל דאיירי מנתינת צדקה ומעשר, מובן שפיר, שרמזו להם יוסף שצריכים ליתן צדקה ומעשר באופן הגון.

- י -

ויש להוסיף על זה, דהנה בפרשת מקץ מצינו שיוסף נתן אוכל לכל ארץ מצרים, וכל שנות הרעב עד עתה לא באה לו מצוות צדקה כראוי ליתן ליעקב ובניו, דהלא קודם שנתגלה להם מכר להם בעד הכסף שהביאו, ואם כן לא עלתה בידו לקיים מצוות צדקה ומעשר כראוי עד עתה, ולכן נתן להם עתה מתנות וגם שלח לאביו, כדי לקיים מצוות צדקה ומעשר כראוי לאדם הגון, כנ"ל.

וזוהו גם הענין שמסופר בסוף פרשת מקץ שיוסף צוה לאשר על ביתו להשיב את הכסף איש בפי אמתחתו, והמפרשים האריכו הרבה בזה! ולענייננו מובן דיוסף רצה

(ז) ויש שכתבו שרצה לנסותם בכיסם בכוסם ובכעסם, ובספר לב אבות הביא בשם הגה"ק מגור בעל אמרי אמת זצ"ל, שאמר בשם אביו הגה"ק בעל שפת אמת זצ"ל דיוסף השיב להם הכסף, מחמת שלא רצה שכספו הטהור של אביו יעקב עייה וביתו ישאר במצרים, עיי"ש.

ובזה יש להבין מעשה שהיה מהרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווע זי"ע, ושמעתיו היום ביומא דהילולא של הרה"ק משינאווע, מפי הרב ר' חיים צבי לעוו ניי (בן הגה"צ ר' משה ארי' לעוו זצ"ל, בן הרה"צ ר' שמעי' זצ"ל אבדק"ק טעמעשוואר בעמח"ס בני שמעי'), שסיפר שהגה"צ מוה"ר חיים הלברשטאם זצ"ל ראב"ד סאטמאר, בנו של הרה"ק מוה"ר שלום אליעזר זצ"ל הי"ד מראצפערד, שלח פעם מכתב לדודו הרה"ק משינאווע זצ"ל בה הזכיר איזה מקשה לילד, והשיב הרה"ק משינאווע על גלוית דואר (קארטל) בברכת קדשו. לאחר שהגיע הקארטל להרה"צ ר' חיים, כתב

לקיים בזה מצות צדקה ומעשר לאדם הגון, שלא נזדמן לו לקיים בארץ מצרים, כנ"ל.

ובמה שכתבנו לעיל שתיבות **אני יוסף** גימטריא רי"ז, ורומז למעשר כי במספר קטן עולה מספר י' שרומז למעשר, אפשר להוסיף על זה עוד, דהנה איתא בכוונת האר"י שבמזמור המנורה יש רי"ו אותיות כנגד ג' פעמים שם ע"ב, והאותיות של תחילת כל פסוק "אלקים יחננו גוי סלה", "לדעת גוי ישועתך", "יודוך גוי כולם", "ישמחו גוי סלה", "יודוך גוי כולם", "ארץ גוי אלקינו" ו"יברכנו גוי ארץ", הם מספר ע"ב, וסופי האותיות של סופי הפסוקים הנ"ל הם **צו"ס הכ"ס י"ה**, ג"כ כמספר רי"ו, שלש פעמים שם ע"ב.

מחמת איזה נתיצות איזה דבר חול על הקארטל ההוא, ונזדמן אחר כך שנתגלגל הקארטל הזה בחזרה לבית הרה"ק משינאווע, וכשראה הרה"ק משינאווע שרבי חיים כתב עליו איזה דבר חול, וכתב אליו אחר כך מכתב היתכן שעל מכתבי שעניתי לך כתבת איזה דבר חול, ע"כ תוכן הסיפור.

רואים מזה דאף שבאמת לא היה כי אם מכתב שהשיב לו דודו הרה"ק משינאווע על מה שהזכיר את המקשה לילד, מכל מקום החשיב הרה"ק משינאווע את כתב ידו הקדושה כדברים שבקדושה ממש, ועל כן לא היה נראה לו מה שכן אחיו הוסיף לכתוב עליו דברים של חול, וכמה נוראים הדברים האלו.

ומובא בראש הקדמה לספר "דברי יחזקאל החדש" שהו"ל נכדו הרב יחזקאל שרגא פרנקל בשנת תשנ"ג, ששמע מפי הגה"צ מנארול שליט"א ששמע ממרן כ"ק אדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע, וז"ל: "יעדים ווארט (-כל מילה) פון ספר דברי יחזקאל איז מלא רוח הקודש". עכ"ל.

ולעניינינו יש לומר דאם כן כל שכן וקל וחומר על כספם של הצדיקים, שידוע מהמקובלים שניצוצי נשמתו הקדושה של הצדיק טמונים בכספו וזהבו, ע"כ שפיר החזיר יוסף את הכסף אל יעקב אביו, כדי שלא ישאר ניצוץ מקדושת נשמתו בתוך מצרים ערות הארץ, וזהו גם הענין שחזר יעקב אבינו ע"ה על פנים קטנים, שלא ישארו במקום שאינו ראוי לפי קדושתו, ודו"ק.

ושם ע"ב שמות של הקדוש ברוך הוא מובא ברש"י (סוכה מ"ה ריש ע"א ד"ה אני והוא בגימ' אנא ה') יוצאים מן הפסוקים **ויסע ויבא ויט**. ובוה המזמור מרומזים כל אותיות של ע"ב שמות", ועיין בתוי"ט ובאוהתה"ק שם. ובספרי תלמידי הבעש"ט מובא, שכשאמר הקב"ה "מה

(ח) ע"ב שמות היוצאים משלשה פסוקים אלו (שמות יד, יט-כא):
 "ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מתנה ישראל וילך מאחריהם, ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם".
 "ויבא בין מתנה מצרים ובין מתנה ישראל, ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה, ולא קרב זה אל זה כל הלילה".
 "ויט משה את ידו על הים, ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, וישם את הים לחרבה ויבקעו המים".
 בכל פסוק יש ע"ב אותיות, וכל שם ושם משלש אותיות פסוק אחד ישר, ואחד הפוך (למפרע) ואחד ישר. (זוהר ויקרא קנא):
 ועיין מזה בזוהר שמות נב, ער. ויקרא נא: זו"ח פרשת אתרי, ד"ה פתח. תקוני זוהר, תיקון ע קז: תקוני זו"ח קיח. ע"ח שער נוי"ן פ"ד, שעה"כ ק"יש דיוצר סוף דרוש ה'.
 ועיין רש"י סוכה מ"ה ריש ע"א ד"ה אני והוא בגימ' אנא ה' ועוד משבעים ושתים שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסמוכין בפרשת בשלח ויסע ויבא ויט וכי, וראה בפי ר"א ב"ע שמות ל"ג כ"א ובפסיקתא זוטרתא בשלח י"ד כ"א דע כי אלו שלשה פסוקים ויסע ויבא ויט כל אחד ואחד יש בו ע"ב אותיות כנגד ע"ב שמות, ומהם אתה מוצא שם המפורש אות מן הראשון ואות מן האמצע ואות מן האחרון וכי, ותמצא זה השם בספר הישר והוא הנקרא וה"י ל"י ס"יט על"ים כ"י.
 וראה במגלה עמוקות אופן קע"ט שכתב שם של ע"ב יש בו כל כ"ב אותיות חוץ מאות ג', וכן בשלשה פסוקי ימין שבתורה ימינך ה' נאדרי בכת, נטית ימינך, מימינו אש דת למו יש בכל אחד כל אותיות ולא נעלם רק אות גימל, וכן בפסוק וללוי אמר תומיך ואוריך, ג"כ נעלם ג', וכן בפסוק ארון וכפרת וכרובים (וע"י בכלי יקר ושפתי חכמים תרומה כ"ה י"א אות ק'), וכן בפרשת סוטה וכן בכל תמניא אפי באות ק', וכן ב"י סליחות שהתפלל שלמה על בית המקדש, ה' במלכים ו' בדה"י, בכל אלו אין בהם גימל כ"י ע"י"ש.
 וראה בזוהר צו ל"ד ע"ב ומום אין בך אלו הסנהדרין דאינון לקבל ע"ב שמהן, וכתב בספר דברי יצחק שהכוונה שהצירוף האחרון הע"ב הרי הוא "מום", וזה שאמרו דסנהדרין קבל ע"ב שמהן, ואם תאמר הרי סנהדרין אינם רק ע"א, על זה סיימו ומו"ם אין בך, ע"י"ש.

דברי פרשת וישלח תורה כא

תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, מקשים המפרשים מה הי' לו למשה רבינו ע"ה לעשות בעת צרה ח"ו אם לא לצעוק אל השי"ת; אז עס טוט וויי שרייט מען. ומתרצים המפרשים, שהיות והי' הקטרוג גדול, שהס"מ טען הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, והשי"ת לא יכל להשתיק את המקטרג, לכן אמר הקב"ה למשה מה תצעק אלי, לא יעזור לך כולם הצעקות, רק "דבר אל בני ישראל ויסעו", פי' תכוין השם של חסד (ע"ב) "ויסע ויבא ויט", שבגי' פסוקים אלו יש שם החסד, וגי' פעמים ע"ב הם מספר רי"ו כמנין האותיות של שם החסד, שכל שם הוא של ג' אותיות, ובזה השם יכולים להשתיק כל שטן ופגע רע ומקטרג.

והחיד"א ז"ל כתב בעבודת הקודש, וכן כתב הבן איש חי, שבשעה שאומר האדם מזמור "אלקים יחננו ויברכנו" צריך לצייר במחשבתו צורת המנורה^ט אם אין הציור מונח לפניו,

ט) גדול מעלת אמירת מזמור ס"ז, הנקרא מזמור המנורה - סודות ורמזים גדולים ונפלאים שממנו הברכה והאורה והצלחה לכל העולם.

בספר "יראת אל" להגאון הגדול מוהר"ר אלעזר מגרמיזא בעל הרוקח ז"ל (העתקנו לפי כתיי' ישן. ויתכן שהוא הכתי' לראשונים שראהו החיד"א ז"ל כמובא להלן).

בתחילת הקונטרס מצוייר המזמור בצורת המנורה. (הפסוק "אלהים יחננו ויברכו" וגו' הוא הקנה הימני תחת תיבת "למנו", דהיינו לימין הקורא). מעל הפסוק למנ צחב וגו' כתוב הפסוק "כי עמד מקור חיים" וגו'. למטה אצל קני המנורה כתובים השמות היוצאים מסופי הפסוקים של ששה הקנים. אח"כ כתוב כך:

המזמור הזה עשה דוד המלך עליו השלום ברוח הקודש ויש בו סודות ורמזים גדולים ונפלאים והוא עשוי בצורת המנורה. והם ג' פסוקים בצד ימין ופסוק ישמחו וירננו באמצע וגי' פסוקים בצד שמאל והם ז' פסוקים כנגד ז' קני המנורה.

והקנה האמצעי הוא גוף המנורה.. ופסוק ראשון למנצח... אינו מן המנין אך הוא שם (...). המזמור. והם שמות הקדושים של הקב"ה והם כתובים על כל אחד ואחד מז' קני המנורה. והם ג' אותיות על כל קני המנורה ובי' אותיות על קנה האמצעי. וששה פסוקים מן המזמור הזה דע כי ו' פסוקים רמוזים לששה קצוות העולם מזרח מערב צפון דרום שמים וארץ. והשי"י ברא אותם הוא אדון ומלך על כל.. רמז לקנה האמצעי שהוא הגוף. וזה הפסוק רומז

ליום השבת שמעלתו וקדושתו על וי ימי המעשה והוא סוד עץ החיים (אשר בתוך הגן) רצה לומר באמצע הגן ומזה קנה האמצעי היה בו שפע השמן לכל הנרות שעל קני המנורה. וזה הנר מקנה האמצעי היה מאיר ונותן אור גדול יותר מכל הנרות שעל זי קני המנורה.

כמו כן רומז להקבי"ה שממנו הברכה והאורה וההצלחה לכל העולם. וכמו כן ארץ ישראל הוא קנה האמצעי וירושלים הוא נר מן קנה האמצעי ובהמ"ק הוא האור המתפשט, וירושלים ובהמ"ק של מטה דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו.

ומזה קנה האמצעי שהוא אי"י ישפיעו ממנו הברכות וההצלחות והתבואות לכל הארצות מן הוי איקלמים שיש בעולם. לפיכך אמרו... אי"י ראש לכל הארצות וממנו מוצאים ומתפרנסים כל הארצות שבעולם...

ובזה הענין תבין סוד קדושת יום השבת. והאותיות הראשי פסוקים מן הזי פסוקים... בגימטריא ע"ב כנגד שמות של הקבי"ה היוצאים מן ויס"ע ויב"א וי"ט.

ובזה המזמור תמצא האותיות של ע"ב שמות.

בפסוק ראשון אלהים יחנו תמצא בו זי תיבות והוא רמז לזי ככבי לכת (והמזלות) המנהיגים המזלות והעולם כולו ברצון השי"ת... (כאן בא באריכות רמזים וסודות על מספר התיבות שבכל פסוק וראשי תיבות וכו'). ודוד המלך ע"ה נשאו במגיני מצור בצורת מנורה והיה נוצח מלחמותיו ואיביו נופלים לפניו.

ואמרו בעלי הקבלה הקבי"ה הראה לדוד מזמור זה ברוח הקודש כתב באותיות מופז ונעשה בצורת מנורה. וכן הראה למשה רבינו ע"ה במראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה.

והרואה אותו מצויר בצורת מנורה ימצא חן וחסד בעיני אלקים ואדם.

ואם יצוייר בבה"כ בארון הקודש יגין בעד גזירה להקהל.

והאומרו בכל יום קודם הנץ החמה, לא יקרה לו מקרה רע.

וחשוב הוא לפני הקב"ה כאילו הדליק המנורה בבית המקדש.

ומובטח שהוא בן עוה"ב.

והאומרו בבקר אחר ברכת כהנים זי שבועות כל ימי הספירה לא יקרה לו נזק כל השנה כולה ויצליח במעשיו.

והכל רומזים עניינם כנגד זי קני המנורה חנינה ברכה אורה ישועה הודאה שמחה רננה שכל אלו עניינים עתידים להיות לישראל. וראוי לכוין בה.

וגם טוב לאומרו ז"פ כשאדם יוצא לדרך לשלום ולהצלחה.

והפסוק "כי עמד מקור חיים באורך נראה אור" היה כתוב עליה על כל קנה וקנה תיבה אחת... ועל הקנה האמצעי שהוא שבת ועץ החיים... כתוב עליו

תיבת החיים בעבור שהוא ארץ החיים וממנו יושפעו כל הברכות והצלחות... ברוך ה' לעולם אמן ואמן.